

Bartoňková, Dagmar

[Modern critical theory and classical literature. Edited by Irene J. F. de Jong and J. P. Sullivan]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. N, Řada klasická.
1996, vol. 45, iss. N1, pp. 128-129

ISBN 80-210-1546-2

ISSN 1211-6335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/113961>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Ve středověké literatuře se zamýšlí mimo jiné nad dílem Piere Vidala Aucassin et Nicolette (cca 1200) a nalézá jistě paralely mezi tímto spisem a Boethiovou Consolatio. — Při výkladech o antické literatuře se však autor neubrání některým nepřesnostem: tak např. hovoří o menippských pracích Petronia a Seneky (78), Petroniovo dílo však nebývá již běžně považováno za menippskou satiru. Na str. 77nn. mluví o spise Aucassin et Nicolette jako o díle „hluboce menippského ducha“ a přitom je charakterizuje jako „love — story“, kde se hrdinka blíží protagonistkám řeckých milostných románů; autor se tak dopouští právě té nepřesnosti, kterou sám kritizoval v 1. kap., že totiž podle formy určuje charakter díla jako menippský.

V závěrečné kapitole (83–114) Dronke rozebírá a ilustruje některá zvláště osobitá užívání smíšeného stylu u středověkých autorů a jeho výklad vrcholí úvahami nad prozimetrem u Danta — postrádám tu však odkaz na studii o prozimetru u Danta z r. 1982, kterou napsal G. Petrocchi.

Na str. 115–143 následují poznámky k jednotlivým kapitolám, na str. 145–148 se nachází Index.

Pro klasického filologa je jistě velmi potěšitelné, že tak významný badatel v oboru středověké latinské literatury, jako je P. Dronke, zkoumá míšení veršů a prózy, typické pro četná literární díla středověku, v těsné souvislosti s antickou literaturou, jež — jak se zdá — byla kolébkou onoho fenomenu. Závažnost, již tomuto jevu přičítá, tak jen potvrzuje, že pozornost, která je prozimetru v posledních letech v odborné literatuře věnována, má své opodstatnění.

Dronke napsal bezesporu zajímavou a záslužnou knihu, která však zároveň naznačuje, jak velké úsilí ještě budou muset vynaložit klasičtí filologové i medievalisté, než se jim podaří složit dohromady mozaiku, jež by nám mohla poskytnout celkový a všestranný obraz prozimetra, smíšeného stylu, v západoevropských literaturách.

Dagmar Bartoňková

Modern Critical Theory and Classical Literature ed. by Irene J.F. De Jong, J.P. Sullivan, Leiden, New York, Köln 1994, 292 stran.

Publikace se skládá z deseti studií různých autorů, usilujících o aplikaci moderních literárně kritických hledisek na antické autory či na aspekty jejich tvorby. Úvodem ji opatřil jeden z editorů, J. P. Sullivan, který se však již vydání knihy nedožil.

Jelikož jde o knihu netradičního pojetí, bude snad ku prospěchu, když se zmíníme o jednotlivých tématech, kterým autoři věnovali svou pozornost. Archaickou řeckou epikou se zabývá J. F. de Jong, který zkoumá skryté myšlenky v Odysseji (27–50). Řecká tragédie je rozebírána ve dvou kapitolách: R.S. Caldwell, jenž uvádí svůj příspěvek o Aischylových Prosebnicích (75–101) motivem z Freuda (Freud je zde vůbec velmi často citován), zdůrazňuje význam zpřístupnění papyrového fragmentu (POxy 2256, 3; Lesky 1954) v r. 1952 pro chronologii Prosebnic, které byly pro svou primitivnost až do té doby považovány za nejstarší z dochovaných her (srov. G. Murray 1930, str. 7). Zmíněný papyrus však prokázal, že Prosebnice musely být uvedeny před r. 467, pravděpodobně v r. 463, což je klade do stejného období s Oresteiou a Prométheem; podle Caldwellova to svědčí pro to, že Aischylos užíval v této hře jako protagonistu sbor nikoliv proto, že by byl m u s e l (neboť takový byl tehdy stav vývoje tragédie), ale proto, že tomu c h t ě l. Autor přitom nespokojeně konstatuje, že 40 let po publikování papyru nebyla ještě vyřešena ani řada

dílčích otázek, jež s sebou nový objev přinesl („primitivnost“ hry, úloha sboru jako protagonisty, charakteristika Danaa, význam Ío, Dia aj.), ani otázky obecnější povahy (např. hned základní problém: jak máme vůbec pojímat toto drama plné lásky i smrti, politiky i fantazie). Caldwell se zamýšlí i nad zbývajícími dvěma hrami trilogie a jejich rekonstrukcí (Winnington — Ingram 1961), přistupuje k psychoanalytickému rozboru jednotlivých postav, a především si všímá toho, do jaké míry byl Aischylos s to pochopit psychologii ženských hrdinek.

Postavě Élektry, a to zvláště v pozdějších zpracováních (např. u Strausse a Hofmannsthal), je věnována stať M. Mc.Donaldové (103–126). G. W. Most při úvahách nad Simónidovou ódou na řeckého sochaře Skopu (127–152) a jejími souvislostmi zdůrazňuje historický kontext raného řeckého básnictví — tedy aspekt, který dnes již nebývá zvláště v moderních studiích o řecké archaické lyrice opomíjen. Následující příspěvek je věnován Theokritově idyle X 13 (127–152). Jeho autorka A.M.van Erp Taalman Kipová kritizuje dosavadní teorie, které zmíněnou idylu interpretovaly jako „obhajobu lásky k jinochům“ (Wilamowitz) či jako jakousi „útěchu Nikiovu“ (Webster, Walker, Pretagostini, Mastronarde aj.), a opírajíc se metodologicky o práci J. Kristevy, osvětluje význam intertextuality a její funkce ve zkoumané idyle. Přitom se autorka dostává až k hérakleovské tradici v literatuře (zvl. v souvislosti s Hylem) a k obecným úvahám o významu homérické epiky — tato partie by si však podle našeho mínění zasloužila zvláštního zpracování a k ústřednímu tématu je napojena poněkud násilně.

Římské literatuře jsou zasvěceny dva články: R. Cohen se zabývá jazykovými hříčkami a akty promluvy ve vybraných Plautových komediích (207–230) a Ch. Segal Ovidiovými Proměnami, a to především se zřetelem ke vztahu čtenáře a násilí (autor vychází ze zpracování mýtu o Filoméle).

Konečně spíše obecně teoretického zaměření je stať o postmodernismu, romantické ironii a klasickém ukončení vyprávění od Dona Fowlera (231–256) i příspěvek S. Goldhilla o úpadku postav, jež měly být příkladem pro druhé (51–73). Autor se obírá zvláště ženskými literárními postavami u Homéra (např. Klytaiméstra — Pénélopé — Helena) a v řecké tragédii (např. Élektra i jiné postavy Eurípidovy), což ho přivádí k nejrůznějším úvahám nad psychoanalýzou, feministickým hnutím, ba dokonce i nad marxistickou ideologií.

Přehledný je oddíl přinášející bibliografické údaje (281–288), rozdělený do sedmi částí podle jednotlivých tematických okruhů, jako je např. naratologie, intertextualita, psychoanalytika, strukturalismus apod., přičemž nejdříve jsou tu uvedeny informace o publikacích obecného charakteru a teprve poté odborná literatura týkající se aplikace moderních metod na literaturu antickou.

Úroveň jednotlivých statí, jejichž přehled jsme zde uvedli, je různá, někdy se nám jeví uplatňování moderních metod až poněkud násilně, neboť nelze za všech okolností zkoumat antické literární postavy ze stejného úhlu jako postavy moderní literatury, v každém případě však máme před sebou pokus o netradiční pohled na dílčí jevy v řecké i římské literatuře, který nás může inspirovat k dalším novým pracovním postupům.

Dagmar Bartoňková